

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2002-02-25

Närvarande: f.d. hovrättspresidenten Bo Broomé, justitierådet Nina Pripp, regeringsrådet Göran Schäder.

Enligt en lagrådsremiss den 14 februari 2002 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i kommunallagen (1991:900),
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Niclas Falkendal.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Allmänt

Det är från rättssäkerhetssynpunkt klart otillfredsställande om enskilda inte kommer i åtnjutande av de rättigheter som lagstiftningen ger dem gentemot det allmänna. Den kommunala självstyrelse som kommunerna enligt grundlagen är tillförsäkrade kan i en rättsstat aldrig åberopas som en ursäkt för en kommun att förmäna sina innevånare de förmåner de erhållit rätt till av riksdagen eller att i annat fall underlåta att rätta sig efter gällande lag. Lika litet låter det sig försvaras att en kommun vägrar eller försummar att följa domstolsavgöranden angående gränserna för kommunens befogenheter eller i fråga

om kommunens förpliktelser mot enskilda. Mot denna bakgrund har under senare år frågan om det bör införas sanktioner för att säkerställa att kommuner och landsting följer av riksdagen stiftade lagar och rättar sig efter domstolarnas avgöranden beretts i olika former. I remissen behandlas nu åtgärder mot s.k. domstolstrots.

Lagrådet riktade i ett yttrande den 16 december 1999 (intaget i prop. 1999/2000:79 s. 153) skarp kritik mot förslaget till de bestämmelser om möjligheter att vitesförelägga kommuner och landsting som nu föreslås upphävda. Kritiken grundade sig främst på att förslagen var otillräckligt analyserade från juridisk synpunkt. Den av Lagrådet efterfrågade analysen har nu genomförts och Lagrådet har från allmänna utgångspunkter inget att invända mot att de nu remitterade förslagen läggs till grund för lagstiftning.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

28 a och b §§

Enligt den föreslagna 28 a § får en kommun åläggas att betala en särskild avgift om den utan oskäligt dröjsmål underlåter att tillhandahålla en insats som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande. Den särskilda avgiften får sedan enligt 28 b § tredje stycket efterges om det finns synnerliga skäl för det. Och i ringa fall skall någon avgift inte tas ut.

Som bestämmelserna konstruerats framstår den särskilda avgiften inte som en fakultativ möjlighet att tillgripa vid fall av domstolstrots utan som en obligatorisk påföljd som under vissa förutsättningar kan bortfalla. Lagrådet föreslår därför att ordet "får" i 28 a § byts ut mot "skall".

Avgiften får som nyss nämnts enligt den föreslagna 28 b § efterges om det finns synnerliga skäl för det. I författningskommentaren anges att ett skäl till eftergift kan vara att dröjsmålet inte är bagatellartat men det ändå inte kan anses rimligt att lasta kommunen eller landstinget för vad som förekommit. Lagrådet noterar att de omständigheter som sålunda bör kunna anses utgöra synnerliga skäl är omständigheter som legat utanför kommunens eller landstingets kontroll. Att man i sin ekonomiska planering prioriterat medlen på ett sådant sätt att resurserna inte räckt till för att tillhandahålla insatser enligt den förevarande lagen kan sålunda inte utgöra ett skäl för eftergift. Däremot torde det inte vara helt uteslutet att – inom snäva ramar – som en faktor beakta svårigheter med ekonomisk omprioritering då det gäller att bedöma om ett dröjsmål är oskäligt eller då fråga blir om att bestämma den särskilda avgiftens storlek.

28 d §

Av det remitterade lagförslaget framgår inte om det skall vara möjligt att påföra en tredskande kommun sanktionsavgift flera gånger om kommunen framhärdar i sitt domstolstrots. I avsnitt 8.2 i den allmänna motiveringen anges dock att det inte skall finnas något hinder mot att en ny sanktionsavgift döms ut för den ytterligare period som domen inte verkställts. Det skulle enligt Lagrådet också framstå som stötande och i strid med förslagets syfte om en kommun som en gång ålagts en sanktionsavgift därefter skulle kunna fortsätta att tredskas utan att drabbas av ytterligare påföljd. I tydlighetens intresse bör detta enligt Lagrådet framgå av lagtexten. Det skulle kunna åstadkommas genom ett nytt första stycke i förevarande paragraf av förslagsvis följande lydelse.

" Om en kommun eller ett landsting efter att ha ålagts att betala särskild avgift fortfarande underlåter att tillhandahålla insatsen får ny särskild avgift dömas ut."

Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

De synpunkter Lagrådet lämnat på förslaget till lag om ändring i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade har sin giltighet också beträffande detta förslag.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.